

УДК 636.2:636.3:082(477.85)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВЕДЕННЯ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ ТА ОВЕЦЬ В УМОВАХ РІЗНИХ ЗОН ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Рецензент: канд. с.-г. наук Ячник Р.В.

Г.В. Дроник, В.С. Драб
Буковинський інститут АПВ

Висвітлено стан та пріоритетні напрями розвитку скотарства та вівчарства в умовах природно-кліматичних зон області.

У лісостеповій зоні поголів'я молочної худоби (144,2 млн. голів) представлене українською червоно-рябою породою (87 %) та українською чорно-рябою молочною породою (5 %). В області створено Буковинський заводський тип української червоно-рябої молочної породи (комбінований тип продуктивності з добре вираженими м'ясними формами, тривалістю господарського використання - у середньому 4,8-5,5 лактацій, та доброю відтворювальною здатністю. Триває робота у напрямі подальшого зростання генетичного потенціалу продуктивності до 6-7 тис. кг молока на 1 корову.

У Карпатському регіоні розводять буковинський тип української червоно-рябої молочної породи, у населення – симентальську худобу; у горній частині – місцева порода – пінцау.

У галузі вівчарства виведено два буковинських типи поголів'я асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною і асканійської каракульською породою (висока молочність, м'ясна і вовнова продуктивність та висока якість смушків). Селекційна робота з Українською гірсько-карпатською породою овець спрямована на підвищення скоростиглості, м'ясної, молочної та вовнової продуктивності. Розширюється виробництво овечого молока з наступною його переробкою на розсільні сири, а також баранини шляхом промислового схрещування вівцематок з плідниками буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи. Вівчарство Передкарпаття представлене цигайською породою овець.

Ключові слова: худоба, вівці, свині, регіон, порода, породний тип, поголів'я.

Чернівецька область утворена 7 серпня 1940 року й розміщується у трьох природно-географічних зонах – лісостеповій, яка займає Прут-Дністровське міжріччя, передгірській, що знаходиться між річкою Прут та Карпатами та гірській, яка охоплює Буковинські Карпати.

Територія становить 8,1 тис. км², населення – 905 тис. чоловік.

Клімат області помірно-теплий і вологий. На території рівнинної частини за рік випадає 500-700 мм, у гірській – 800 мм опадів.

Сільськогосподарські угіддя становлять 472 тис. га., з яких рілля – 336, сінокоси – 41 і пасовища 69 тис. га, що становить відповідно 71, 9 та 14 %.

Аналіз стану розвитку тваринництва в області за останні роки свідчить про те, що виробничо-економічні показники ведення цієї галузі значно погіршилися.

В основному зниження чисельності поголів'я тварин, обсягів виробництва відбулось у категорії сільськогосподарських підприємств. Головною причиною такого стану став перерозподіл землі між її власниками й користувачами, що відбувся в ході реформування аграрного сектору економіки. Земля колишніх колективних господарств була розпайована між власниками земельних паїв. В

умовах малоземельності більшість із них вийшли зі своїми паями і ведуть власне господарювання.

Зменшення земельних угідь у сільгосппідприємствах зумовило значне скорочення поголів'я тварин та обсягів виробництва. У той же час категорія особистих господарств населення та фермери не компенсували допущеного вищевказаного скорочення. На це значною мірою впливає скрутний економічний стан, криза, недосконалість ринкових відносин, дорожня енергоносіїв, ПММ, матеріальних ресурсів.

Враховуючи складну ситуацію, науковцями Буковинського інституту агропромислового виробництва розроблено „Програму розвитку тваринництва”, „Програму розвитку молочного скотарства до 2015 року”, „Концепцію розвитку тваринництва в передгірській та гірській частині області до 2015 року”.

Основна їх спрямованість - відновити чисельність поголів'я в усіх категоріях господарств, наростити його продуктивність та забезпечити зростання виробництва продукції та економіки суб'єктів господарювання. Головна роль у них відводиться запровадженню новітніх технологій, наукових розробок із врахуванням особливостей ведення галузей тваринництва в умовах різних зон області.

Лісостепова зона є найбільшою в області і займає біля 302 тис. га сільськогосподарських угідь, з яких рілля становить 79 %. Тут проживає 622 тис. чоловік. І з них 49 % зосереджено у сільськогосподарській місцевості.

Оскільки у цій частині області у структурі посівних площ переважають зернові культури, галузь тваринництва тут представлена молочним скотарством, свинарством, вівчарством та промисловим птахівництвом.

Станом на 1 січня 2009 року в усіх категоріях господарств цієї зони утримувалась наступна кількість поголів'я.

1. Чисельність поголів'я тварин в усіх категоріях господарств лісостепової зони Чернівецької області станом на 01.01.2009 р.

тис. голів

Район	ВРХ всього	У т. ч. корови	Свині	Вівці
Заставнівський	7,5	4,4	13,3	1,5
Кельменецький	8,7	5,1	8,8	10,4
Кіцманський	14,8	6,7	22,0	2,4
Новоселицький	17,9	8,0	39,4	10,9
Сокирянський	10,9	4,6	14,1	4,6
Хотинський	9,4	6,3	21,8	1,2
Разом по лісостеповій зоні	69,2	35,1	119,6	31,0
По області	144,2	75	175,0	55,7

Питома вага лісостепової зони у загально обласних показниках щодо чисельності поголів'я великої рогатої худоби становить 48, у тому числі корів – 47, свиней – 68, овець – 56 %.

Однією з провідних у тваринництві лісостепової зони є молочна галузь.

Вона представлена поголів'ям української червоно-рябої молочної породи (87%) і української чорно-рябої молочної породи (5 %).

Завдяки багаторічній цілеспрямованій роботі співробітників Буковинського інституту АПВ (Ячник Р.В.) створено Буковинський заводський тип української червоно-рябої молочної породи. Характерною особливістю останнього є

комбінований тип продуктивності з добре вираженими м'ясними формами, подовженою тривалістю господарського використання (у середньому 4,8-5,5 лактацій) та доброю відтворювальною здатністю. У буковинському заводському типі отримали розвиток заводські лінії Кевеліє, Ханове, Сатейшна і споріднена група Рігеля.

Таке поголів'я зосереджено в господарствах Кіцманського, Новоселицького, Сокирянського та інших районах. Найкращі показники його розвитку досягнуто у племзаводах СВК „Агрофірма „Оршівська”, СВК „Зоря”, ТОВ Валівське”, ПСП „Мамаївське” Кіцманського, ТОВ „Агрофірма ім. Суворова” Новоселицького, племрепродукторі ТОВ “При пруття” Кіцманського районів.

Наразі ведеться роботи з удосконалення цього типу в напрямі подальшого зростання генетичного потенціалу продуктивності до 6-7 тис. кг.

Основними напрямками цієї роботи є:

- використання на стадах висококласних плідників, перевірених за якістю нащадків і допущених до відтворення;
- відбір корів, які за рівнем продуктивності відповідають наміченим параметрам;
- підвищений ремонт дійного стада шляхом щорічного введення в нього 30-35 первісток на 100 корів;
- підготовка нетелей до майбутньої лактації;
- організація роздою корів і первісток. Для переведення у стадо первістки повинні мати генетичний потенціал продуктивності вище середнього по стаду;
- дотримання елементів відпрацьованої поточно-цехової технології організації молочного виробництва;
- збільшення кількості племінних репродукторів і заводів із метою вирощування племінного матеріалу з високим генетичним потенціалом та забезпеченні потреб області у племінному молодняку.

Аналогічні заходи вживаються тут і в роботі з українською чорно-рябою молочною породою.

Крім вищевказаних вживаються і низка інших заходів, зокрема чисто організаційних, серед яких:

- наросування чисельності корів шляхом власного відтворення, закупівлі у племгосподарствах та населення;
- покращення кормовиробництва та забезпечення годівлі корів на рівні 55-60 ц кормових одиниць на 1 корову на рік;
- створення культурних та повне використання наявних природних пасовищ, покращення їх ботанічного складу;
- наросування виробництва молока в фермерських і особистих господарствах громадян.

Що стосується свинарства, то воно в цій зоні в основному зосереджене в підприємствах ПП „Колос” та на свинокомплексі ТОВ „Тарасовецька бройлерна птахофабрика” Новоселицького і ПП „Заражанське” Хотинського районів, які розводять свиней породи ландрас і велику білу за сучасними європейськими технологіями.

У лісостеповій зоні велике значення надається і такій галузі, як вівчарство. Це пов'язане із природнокліматичними умовами регіону і народними традиціями. Породний склад вівцепоголів'я тут представлений буковинськими типами асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною та асканійської каракульської породи, що виведені науковцями нашого інституту Черномиз Т.О.

Обидва типи мають комбіновану продуктивність і дають змогу отримувати від них:

2. Продуктивність вівцепоголів'я буковинських типів асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною та асканійської каракульської породи

Генотип	Жива маса 1 голови, кг		Вихід ягнят на 100 маток, голів	Вихід товарно- го моло- ка від 1 матки, кг	Настриг вовни на 1 вівцю у чистому волокні, кг
	ма- ток	бара- нів			
Буковинський тип асканійської м'ясо-вовнової породи з кросбредною вовною	58-65	90-120	120-130	60-80	2,5-3
Буковинський тип асканійської каракульської породи	50-60	85-100	125-145	100-130	1,8-2,2

Крім цього поголів'я буковинського типу асканійської каракульської породи дає змогу отримувати високоякісні смушки плоского і ребристого типу, що користуються попитом на ринку.

Перевагами цієї продукції є зменшена собівартість їх виробництва, що обумовлено високою продуктивністю поголів'я та скороченням енерговитрат і інших затратних чинників виробництва. Високим також є рівень екологічної чистоти й якості продукції завдяки використанню в годівлі овець взимку – сіна з природних угідь, а влітку – високоякісного травостою пасовищ. Звичайно, що така продукція (м'ясо, овечі сири, смушки) є конкурентоспроможними на ринку.

У цій зоні діє велика кількість вівчарських ферм сільгосппідприємств, фермерських господарств, населення. Серед них – 1 племзавод і 9 племінних репродукторів із розведення овець вищевказаних порід.

Основними напрямками роботи у вівчарстві лісостепової зони є подальше удосконалення створених типів, підвищення генетичного потенціалу м'ясної, молочної, вовнової продуктивності та покращення якості смушків плоского і ребристого типів.

Для цього у відтворенні стада використовують лише високопродуктивні плідники, продуктивні якості яких на 15-25 % вищі від стандарту породи.

Поряд із цим значну увагу приділяють технологіям інтенсивного вирощування ремонтних ярів і баранчиків. Цей захід забезпечує інтенсивне відтворення стада та доведення питомої ваги маток у ньому до 75-80 %.

У більшості вівчарських господарств приділяється певна увага системі годівлі овець. Тут на 1 голову за рік згодовується по 4-5 ц кормових одиниць та 40-60 кг перетравного протеїну, що дає можливість забезпечувати їх потребу в поживних речовинах.

Останнім часом у цій зоні серед господарств проводиться робота щодо кооперації коштів та залучення інвестицій, з метою закупівлі обладнання для доїння овець та ліній для виготовлення молочних продуктів з їх фасуванням з овечого молока, цехів з убою та первинної обробки смушок.

Щодо Карпатського регіону. До цієї частини області відносяться території 5 районів, з яких до Передкарпаття – Герцаївський, Глибоцький, Сторожинецький, Вижницький, до гірської частини – Путильський.

За характером земельних угідь і кліматичних умов ця територія є сприятливою для розвитку тваринництва. Це обумовлено значними площами природних кормових угідь та наявністю трудових ресурсів.

У цій частині області налічується 170 тис.га сільськогосподарських угідь, з яких 66 тис.га, або 38 відсотків становлять сінокоси й пасовища, а в гірському Путильському районі питома вага цих площ становить 94 відсотки.

Регіон є густонаселеним. Тут проживає 283 тис. чоловік, з яких 80 відсотків зосереджено у сільській місцевості. Саме серед цієї категорії населення тут спостерігається найбільший відсоток безробіття та міграційні процеси.

У ході реформування аграрного сектору економіки в цій зоні від колишніх колективних господарств населенню відійшла найбільша кількість земельних угідь. Новостворені сільськогосподарські формування цього краю орендують лише 16 відсотків орної землі.

Таким чином, процес приватизації для сільгосппідприємств тут мав руйнівний характер. Вони вийшли з нього малопотужними, а частина припинила своє існування.

Скорочення земельних угідь в сільськогосподарських підприємствах цієї зони, у процесі їх реформування, зумовило зменшення в них чисельності великої рогатої худоби, свиней та овець.

А це у свою чергу негативно позначилось на загальних показниках в усіх категоріях господарств, про що свідчать дані табл. 3.

3. Чисельність поголів'я тварин в усіх категоріях господарств Карпатського регіону області

на 1 січня

Райони	ВРХ, тис. голів			У т.ч. корови			Вівці, тис. голів		
	1991 р.	2009 р.	2009 р. у % до 1991р.	1991 р.	2009 р.	2009 р. у % до 1991р.	1991 р.	2009 р.	2009 р. у % до 1991р.
Герцаївський *	-	10,4	х	-	5,7	х	-	2,5	х
Глибоцький *	67,7	16,5	13	22,9	8,6	38	16,6	4,0	24
Сторожинецький	53,6	21,9	41	18,5	11,9	64	17,6	9,2	52
Вижницький	34,0	11,8	35	10,5	6,6	63	5,9	1,3	22
Путильський	23,6	13,8	58	7,9	6,6	84	23,9	7,0	29
Усього	178,9	74,4	42	59,8	39,4	66	64	24,0	38

* Герцаївський район вийшов зі складу Глибоцького.

Скорочення поголів'я потягло за собою ліквідацію робочих місць, зменшення валового виробництва тваринницької продукції та грошових надходжень.

На сьогодні тут характерною особливістю сучасного стану тваринництва є те, що в структурі валового виробництва питома вага особистих господарств населення в середньому займає по молоку 95 %, реалізації м'яса – 87 %, вовни - 94 %. Але робити ставку на приватний сектор - безперспективно. Потенційні можливості подальшого нарощування виробництва тваринницької продукції, підвищення її якості в цій категорії господарств обмежені. Село старіє, галузь тут базується на ручній праці, селянські господарства не мають інвестиційної привабливості.

Тому на наш погляд тут необхідно вжити кардинальних, невідкладних комплексних заходів, спрямованих на докорінне поліпшення ситуації, як у суспільному, так і приватному секторах.

Насамперед у цій зоні потребують вирішення проблеми оптимізації на перспективу чисельності поголів'я тварин, розвитку кормової бази, матеріально-технічного забезпечення галузі, залучення інвестицій. Необхідно також скорегувати діяльність місцевих органів влади в напрямі створення максимально сприятливих умов для розвитку тваринництва.

Враховуючи вищевикладене та наявну ситуацію у тваринництві цієї зони області, Головним управлінням агропромислового розвитку і Буковинським інститутом АПВ розроблено Концепцію розвитку тваринництва в передгірській та гірській частині Чернівецької області до 2015 року.

Концепцією визначені основні напрями роботи щодо створення сприятливих умов для стабілізації ситуації та розвитку тваринництва в Передкарпатті та Буковинських Карпатах.

Ставиться завдання забезпечити зростання чисельності поголів'я у цій частині області, підвищити його продуктивність та нарощування обсягів валового виробництва тваринницької продукції, зростання частки заготівель молока і м'яса в сільськогосподарських підприємствах до 40 відсотків. Намічено змінити мету виробництва тваринницької продукції в особистих господарствах населення із засобу життєвої необхідності на засіб ведення малого й середнього бізнесу.

У даний час в Карпатському регіоні області вживаються відповідні заходи щодо втілення в життя намічених завдань.

Наприклад, у передгірській зоні особлива увага приділяється перспективним напрямом розвитку галузей тваринництва. Зокрема, молочне скотарство розвиватиметься шляхом відновлення і збільшення маточного стада в першу чергу в сільгосппідприємствах за рахунок власного відтворення, закупівлі телиць і нетелей у племінних репродукторах та племзаводах області. Спочатку в сільгосппідприємствах будуть створені невеликі молочні ферми на 100-200 голів із високим генетичним потенціалом та з наступним поступовим нарощуванням їх чисельності.

Основною молочною породою в передгірській частині області є і мають бути тварини буковинського заводського типу української червоно-рябої молочної худоби, створеної за участю науковців нашого інституту (Ячник Р.В.) і добре пристосованої до природно-кліматичних умов цього регіону. А в особистих господарствах селян, крім названої породи, за бажанням, можливе розведення сименталів комбінованого типу.

Щодо гірської частини то тут, для виробництва молока, як в агроформуваннях, так і в населення, використовується поголів'я існуючої локальної породи пінцгау, яка пристосована до гірських умов.

На молочнотоварних фермах Карпатської зони, як і в лісостепу, дотримуються елементів уже відпрацьованої потоково-цехової організації виробництва молока, що включає такі складові, як – цілеспрямоване вирощування молодняку, підготовку нетелей до майбутньої лактації, роздій і оцінку корів-первісток, відтворення стада.

Активно вживаються заходи щодо покращення кормової бази, підвищення рівня годівлі молочної худоби з орієнтацією на річну норму годівлі корів в обсягах 40-50 центнерів кормових одиниць на 1 голову в товарних стадах та не менше 60 центнерів кормових одиниць – у племінних. У цій частині області є обов'язковим створення культурних та поліпшення природних пасовищ.

Цей регіон області є сприятливим для розвитку м'ясного скотарства. Тому тут вживаються заходи щодо розвитку цієї галузі шляхом розведення поголів'я великої рогатої худоби м'ясного напрямі продуктивності. Науковцями

Буковинського інституту АПВ (Калинка А.К.) проводиться певна робота по створенню буковинського типу української симентальської м'ясної породи зі застосуванням поглинального схрещування маток молочних і молочно-м'ясних порід із бугайцями симентальської м'ясної породи американської та австрійської селекції. Отримане від такого схрещування поголів'я відрізняється високою енергією росту і відмінними м'ясними якостями. У даний час, у цій зоні області створено 3 племзаводи з розведення м'ясного поголів'я і які комплектують племінним молодняком товарні господарства.

Відносно галузі вівчарства. За розробками та рекомендаціями науковців нашого інституту (Черномиз Т.О.) в передгірській зоні розводять овець цигайської породи, які добре акліматизовані до умов передгір'я. Їх вдосконалення проводиться шляхом використання в селекції асканійських м'ясо-вовнових плідників буковинського типу.

У гірській частині основною породою є Українська гірсько-карпатська порода овець, яка пристосована до холодного і вологого клімату Карпат. Селекційна робота з породою спрямована на підвищення скоростиглості, м'ясної, молочної та вовнової продуктивності.

І з метою забезпечення прибутковості галузі розширюється виробництво овечого молока з подальшою його переробкою на розсільні сири, а також баранини від помісей, одержаних методом промислового схрещування вівцематок із плідниками буковинського типу асканійської м'ясо-вовнової породи.

Такими є в основному особливості розвитку тваринництва в умовах Чернівецької області. Звичайно, що в окремих випадках залежно від умов господарства є незначні відхилення від напрацьованих напрямів. Але, вони суттєво не відрізняються від описаних і не впливають на ситуацію в галузі.

ОСОБЕННОСТИ РАЗВЕДЕНИЯ КРУПНОГО РОГАТОГО СКОТА И ОВЕЦ В УСЛОВИЯХ РАЗНЫХ ПРИРОДНО-КЛИМАТИЧЕСКИХ ЗОН ЧЕРНОВИЦКОЙ ОБЛАСТИ

Дроник Г.В., Драб В.С., Буковинский институт АПП

Отражено состояние и приоритетные направления развития скотоводства и овцеводства в условиях природно-климатических зон области.

В лесостепной зоне поголовье молочного скота (144,2 млн.голов) представлено украинской красно-пестрой породой (87 %) и украинской черно-пестрой молочной породой (5%). В области создан Буковинский заводской тип украинской красно-пестрой молочной породы (комбинированный тип производительности с хорошо выраженными мясными формами, длительностью хозяйственного использования - в среднем 4,8-5,5 лактаций, и хорошей воспроизводительной способностью. Продолжается работа в направлении роста генетического потенциала продуктивности до 6-7 тыс. кг молока на 1 корову.

В Карпатском регионе разводят буковинский тип украинской красно-пестрой молочной породы, в население – симментальский скот; в горной части – местную породу – пинцау.

В отрасли овцеводства выведены два буковинских типа поголовья асканійской мясо-шерстной породы с кроссбредной шерстью и асканійской каракульской породы (высокая молочность, мясная и шерстная продуктивность и высокое качество смушек). Селекционная работа с Украинской горно-карпатской породой овец направлена на повышение скороспелости, мясной, молочной та шерстной продуктивности. Расширяется производство овечьего

молока со следующей его переработкой на рассольные сыры, а также баранины путем промышленного скрещивания овцематок с производителями буковинского типа асканийской мясо-шерстной породы. Овцеводство Предкарпатъя представлено цигайской породой овец.

Ключевые слова: скот, овцы, свиньи, регион, порода, породный тип, поголовье.

CATTLE AND SHEEP BREEDING UNDER THE CONDITIONS OF VARIOUS NATURAL AND CLIMATIC ZONES OF CHERNOVTZY AREA

Dronyk G., Drab V., Bukovyna institute of agribusiness

This article highlights the experimental research results on developmental trends, cattle and sheep husbandry state under the conditions of natural and climatic zones of Chernovtzy area. Ukrainian red-and-white dairy cattle breed is wide spread in the forest-steppe zone. Percentage forms 87 %. Ukrainian black-and-white dairy breed amounts 5 %. The total livestock number constitutes 144.200 heads. Bukovynskiy type of Ukrainian red-and-white dairy breed was formed in the area. The above-mentioned type is characterized by top carcass and economic traits. Lactation period lasts for 4,8-5,5 lactations. The type is characterized by the top reproductive capacity. Genetic resources are being developed. Milk productivity is upped on 6000-7000 kg per cow. Bukovyna type of Ukrainian red-and-white dairy cows is bred in Trans-Carpathian region. Population indulges in Simmental cattle breeding. Pintzgow native breed is popular in the mountainous region. Two Bukovyna sheep types of Askania mutton-wool breed are formed with crossbred wool. Askania Karakul sheep type is characterized by the top milk, mutton and wool yield and super wool. Ukrainian Carpathian mountain sheep breed selection is aimed at precocity, mutton, milk and wool yield boost. Ovine milk production is increased with subsequent processing for salted ovine cheese. Mutton production is upped due to commercial ewe cross with servicing rams. The rams belong to Bukovyna type of Askania mutton-wool breed. Tzygay sheep breed represents sheep husbandry in fore-Carpathian region.

Key words: cattle, sheep, pigs, region, breed, breed type, livestock.